

STRATEGII DIDACTICE MODERNE ÎN PREDAREA LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE

Profesor Mihaela-Corina Nicolae
Liceul de Arte „Bălașa Doamna” Târgoviște

Experiențe

I. Argument

Nu vreau să cred că teoria „formelor fără fond” se poate aplica universului educațional din România de astăzi. Refuz să adaug încă un punct slab în analiza SWOT a sistemului de învățământ autohton, atunci când îl privesc îndeaproape și îi observ imperfecțiunile. Îndepărtez de lângă mine lupa și microscopul, pentru a nu cădea în ispita de a studia detaliile și prefer telescopul, pentru viziunea de ansamblu pe care mi-o oferă.

Atâta doar că nu sunt om de știință, ci doar un dascăl, prins într-un sistem. Un om al catedrei, bulversat în ultimul deceniu, de schimbările, reformele educaționale, dar și de rezistența acerbă cu care acestea au fost întâmpinate de fiecare dată. Nu pledez pentru „forma fără fond” în sistemul educațional românesc, dar nici nu pot trece peste constatarea că, orice noutate, orice „formă” împrumutată găsește, mai înainte de toate, o reticență descurajatoare, în rândul celor ce sunt integrați în acest sistem.

Fac referire aici la procesul de învățare, la modalitățile prin care cadrele didactice reușesc să transmită elevilor informațiile, la mijloacele pe care le utilizează, în orele de curs, pentru a facilita accesul lor la noțiunile predate, pentru a le oferi posibilitatea unei înțelegeri depline a acestora sau a unei înțelegeri aflată cât mai aproape de ideal.

Consider că o modalitate eficientă de a realiza acest lucru este utilizarea la clasă, într-o mai mare măsură, a metodelor moderne de predare, fără a omite importanța și avantajele folosirii metodelor tradiționale. Nu pledez pentru utilizarea excesivă și fără discernământ a acestor metode, dar, consider că merită subliniate valoarea și potențialul lor instructiv-educativ pentru elevi, care trebuie să primeze în activitatea la clasă.

Experiența la catedră a demonstrat că aceste metode de predare reprezintă o alternativă viabilă la formulele tradiționale, pentru că ele constituie opțiuni metodologice și instrumentale, care îmbogățesc procesul de învățare, evitând rutina și monotonia, stimulând, totodată, învățarea de tip euristic.

Metodele moderne sunt suficient de variate și complexe, pentru ca profesorul de limbă română să le integreze cu succes în activitatea sa la catedră. Ele generează motivația intrinsecă, diminuează presiunea exercitată de personalitatea profesorului și îi determină chiar și pe elevii cei mai reticenți să participe la construirea propriei cunoașteri de sine. În plus, prin deprinderile pe care le dobândește, elevii se familiarizează cu învățarea autodirijată, își formează personalitatea, manifestă o conduită civică corectă și își schimbă optica asupra învățării. Totodată, utilizarea lor asigură deschideri interdisciplinare.

Nu în ultimul rând, folosirea acestora, atât în orele de literatură, cât și în cele de limbă și comunicare, încurajează crearea unui climat de învățare plăcut, relaxat, elevii fiind participanți direct la procesul de învățare.

De asemenea, este utilă reconsiderarea și reconstrucția sistemului de referință la nivelul mentalității, atitudinal și relațional, atât al profesorilor, cât și al elevilor. Consider că elevul poate să fie un partener, pentru profesorul de limba română, în cadrul orelor de curs, în actul predării. Se poate constitui, așadar, un dialog real, extrem de util, a cărui consecință va fi creșterea stimei de sine a celui ce primește informația, care se descoperă pe sine în actul învățării, punându-și în valoare abilitățile și calitățile. Totodată, implicarea reală a elevului în actul predării îl valorizează și îl motivează,

determinând performanța și succesul acestuia, ceea ce va conferi cadrului didactic satisfacții profesionale, poate singurele de interes major în meseria pe care și-a ales-o.

II. Experiențe-Deliberarea prin metoda CAS

Una dintre metodele moderne de predare, pe care am utilizat-o în procesul de predare-învățare, în timpul orelor de limba și literatura română, ciclul liceal, a fost *deliberarea*, bazată pe procedeul numit *Controversa Academică Structurată (CAS)*.

Ținând de trei ani, am folosit cu succes această metodă, preluată din domeniul științelor și a educației civice, în activitățile din proiectul intitulat *Deliberând în democrație*, realizat între școli românești, școli europene, în parteneriat cu școli din Statele Unite ale Americii. Am utilizat-o, experimental, în cadrul a două lecții de limba și literatura română, pentru elevii claselor a X-a și a XI-a, având teme: *Romanul interbelic*, respectiv *Simbolismul românesc*.

a) Etapele lecției

Pasul 1: Introducere

1. Profesorul prezintă titlul lecției;
2. Se parcurg regulile deliberării.

Pasul 2: Citirea textului

1. Fiecare elev primește un text pentru studiu despre tema aleasă (textul poate fi oferit elevilor și în ora anterioară, pentru a fi citit acasă);
2. Elevii citesc individual textul;
3. Profesorul cere acestora, după parcurgerea integrală a textului, să împărtășească, în grup, informații interesante/deosebite/neobișnuite din text.

Pasul 3: Formarea grupelor și discutarea textului

1. Clasa se împarte în grupe de câte 4 elevi;
2. Profesorul cere acestora să facă schimb de idei, informații interesante, importante, identificate de către fiecare dintre ei, în text.

Pasul 4: Prezentarea întrebării pentru deliberare

1. Se precizează că fiecare text are o întrebare, pe baza căreia va fi discutată lecția, prin deliberare;
2. Întrebarea se scrie pe tablă sau se afișează pe o foaie de flip-chart și se citește cu glas tare.

Pasul 5: Identificarea argumentelor

1. Fiecare grup de elevi este împărțit în două echipe: A și B.
2. Cei din echipa A vor cauta în text cele mai puternice argumente în favoarea întrebării pentru deliberare; cei din echipa B vor cauta în text cele mai puternice argumente împotriva întrebării pentru deliberare; echipele nu comunică în timp ce identifică argumentele.

Pasul 6: Prezentarea argumentelor majore

1. Cei din echipa A prezintă argumentele din text care susțin întrebarea pentru deliberare, celor din echipa B; aceștia din urmă nu au voie să își exprime opinia, pot pune întrebări de clarificare.
2. Cei din echipa B prezintă argumentele din text împotriva întrebării pentru deliberare, celor din echipa A; aceștia din urmă pot pune întrebări de clarificare, dar nu își pot spune punctul de vedere.

Pasul 7: Inversarea rolurilor

1. Profesorul precizează că, pentru a demonstra că fiecare parte înțelege poziția celeilalte părți, rolurile trebuie să se schimbe: cei din echipa A vor căuta în text argumente împotriva întrebării pentru deliberare, iar cei din echipa B vor căuta în text argumente care să susțină întrebarea pentru deliberare.

Pasul 8: Deliberarea

1. Elevii ies din rolurile A și B și încep să delibereze;
2. Se reamintește întrebarea pentru deliberare;
3. Fiecare din grupurile de câte 4 elevi va trebui să hotărască ce poziție -pro sau contra- va adopta cu privire la întrebarea pentru deliberare, pe baza argumentelor din textul dat; acest lucru se va realiza prin negocieri la nivelul grupului mic; fiecare elev își exprimă punctul de vedere, care nu este obligatoriu să coincidă cu poziția grupului.

Pasul 9: Analiza procesului de deliberare

1. Se reunește întreaga clasă;
2. Profesorul va pune diferite și numeroase întrebări, referitoare la procesul ce a avut loc în interiorul fiecărui grup. Un exemplu în acest sens îl pot constitui întrebări precum: Care a fost cel mai puternic argument pro sau contra întrebării pentru deliberare? Care a fost poziția individuală a elevilor? Care au fost zonele de consens/de înțelegere? Ce întrebări există încă? De unde puteți obține informații?
3. Profesorul se va folosi, pentru discuțiile libere, și de informațiile pe care elevii le au despre tema respectivă, din alte surse, nu doar din textul oferit spre studiu.

Rezumând, etapele deliberării ar arăta astfel:

- A A B B Citiți cu atenție textul
- (AABB) Împărtășiți informații interesante/ importante din text, în grupul mic
- (AA/BB) Planificați cu partenerul prezentarea pentru ceilalți doi colegi
- (AA-BB) Prezentați celor doi colegi argumente care să susțină întrebarea pentru deliberare
- (BB-AA) Prezentați celor doi colegi argumente care să fie împotriva întrebării pentru deliberare
- (BB-AA) Prezentați celor doi colegi argumente care să susțină întrebarea pentru deliberare
- (AA-BB) Prezentați celor doi colegi argumente care să fie împotriva întrebării pentru deliberare
- (AABB) Stabiliți punctul de vedere al grupei, pro sau contra întrebării
- A A B B Exprimați-vă propriul punct de vedere

b) Tema și desfășurarea lecției

Tema aleasă pentru deliberare, pentru clasa a XI-a, a fost *Simbolismul românesc*, textul fiind selectat din diferite surse, oferind astfel elevilor o viziune de ansamblu asupra acestui fenomen din cultura română. Anterior, elevii asimilaseră cunoștințe despre Simbolism, în general, despre modul de apariție în literatura europeană și despre trăsăturile universului poetic al reprezentanților europeni ai acestui curent.

Întrebarea pentru deliberare a fost: *Considerați că simbolismul românesc a asimilat integral elementele simbolismului european?*

Lecția s-a desfășurat pe baza etapelor pe care elevii le cunoșteau de la activitățile din proiectul în care sunt implicați, așadar, nu au existat elemente de noutate din acest punct de vedere.

Textul pe care l-au avut de citit conținea informații selectate riguros, astfel că sarcina lor a fost să identifice în paginile parcurse argumente care să susțină întrebarea pentru deliberare, precum și argumente împotriva întrebării pentru deliberare.

Cel mai așteptat moment pentru elevi a fost analiza finală, debriefingul, care întotdeauna oferă o viziune largă asupra procesului în sine, asupra unor aspecte diferite care privesc atât tema aleasă, cât și modul în care elevii s-au implicat în discutarea ei.

De ce debriefingul reprezintă esențialul, în cadrul acestei proceduri?

În primul rând, “to debrief” înseamnă, conform definiției din Cambridge Dictionary, “a cere cuiva/a chestiona pe cineva în detaliu, cu privire la o anumită muncă depusă pe care i-ai cerut-o anterior”. Așadar, se poate concluziona că termenul “debriefing” se referă la modul în care, la finalul deliberării, realizată prin procedura CAS (Controversa academică structurată), se analizează, amănunțit, sub toate aspectele, din toate unghiurile, toate opiniile elevilor referitoare la întrebarea lecției.

În al doilea rând, în cadrul debriefingului, nu se expun doar ideile ce privesc tema abordată, ci și motivele pentru care elevii au făcut anumite alegeri, cu privire la întrebarea lecției, la modul cum ar acționa dacă ar fi în anumite situații, legate de problema pusă în discuție. Totodată, profesorul se asigură că răspunsurile lor nu sunt superficiale și că au o bază solidă, fiind bazate pe argumente reale și credibile.

În al treilea rând, debriefingul oferă posibilitatea fiecărui elev să își exprime opinia, independent de poziția grupului mic din care a făcut parte în timpul desfășurării lecției. El are astfel posibilitatea să se poziționeze într-un anumit fel, față de întrebarea pentru deliberare și să își susțină ideile, fără a fi constrâns să joace un anumit rol, pe care i-l impunea anterior procedura de organizare a lecției.

Foarte importantă este, în cadrul acestei etape, realizarea unei atente analize a procesului în sine, obligatorie și necesară pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat, de ce s-a întâmplat, cum s-a întâmplat.

De aceea, întrebări precum: Care a fost cel mai puternic argument pro al grupului, identificat în text, referitor la întrebarea pentru deliberare? Care a fost cel mai puternic argument contra al grupului, referitor la întrebarea pentru deliberare? Care a fost poziția ta în grupul mic? Care este opinia ta și cu ce argumente găsite în textul dat o susții? au fost utile pentru o fixare și o sistematizare a cunoștințelor asimilate de către elevi în această lecție.

c) Ce am urmărit

Prin utilizarea acestei metode, în procesul de predare-învățare, am avut ca obiective:

- încurajarea exprimării personale a elevilor, angajarea lor în activități de învățare mai complexe și mai creative, diversificarea cunoștințelor, deprinderilor și abilităților exersate;
- implicarea mai activă a acestora în actul predării, pentru ca ei să nu fie doar spectatori pasivi, ci actanți, participanți activ la activitatea desfășurată;
- înțelegerea rolului lor în organizarea și derularea experiențelor de învățare;
- identificarea, de către elevi, a mai multor moduri în care poate fi exprimată o idee;
- valorizarea muncii lor și a efortului depus în timpul lecției;
- dezvoltarea capacității de autoevaluare a elevilor, aceștia devenind auto-reflexivi asupra propriei munci și asupra progreselor înregistrate.

d) Ce am constatat

Lecția mi-a oferit posibilitatea să ies din tiparele unei lecții obișnuite de predare-învățare și să activez, să responsabilizez întregul colectiv de elevi, prin lucrul pe grupe. Deoarece metoda presupune lucrul cu grupuri mici, de câte patru și de câte două persoane, gradul de implicare a partenerilor a fost maxim, fiecare dintre ei fiind obligat să contribuie nemijlocit cu idei originale, cu imaginație și entuziasm la derularea activității și să se mobilizeze în totalitate.

În derularea lecției, rolul meu ca profesor a fost acela de îndrumător al fiecărei grupe, în sensul orientării activității elevilor, deoarece i-am determinat să își pună întrebări cu privire la rolul lor în echipă și la modul cum și-au îndeplinit sarcinile ce le-au fost trasate.

Astfel, lecția a favorizat abordarea integrată și activitatea centrată pe elev, stimulând interesul elevilor pentru conținutul textului pe care l-au primit, care le-a oferit posibilitatea de a lua contact și cu alte abordări sau texte din afara manualului.

Totodată, elevii au putut să își pună în valoare calitățile, abilitățile, cunoștințele din mai multe domenii, nu doar cele din sfera literaturii, fiind încurajați să reflecteze asupra ideilor prezentate și să își susțină, cu argumente, propriul punct de vedere. Au observat, în cadrul activității, importanța fiecăruia dintre ei, modul cum au contribuit la efortul de grup, simțindu-se coparticipanți și responsabili pentru finalitățile activității, ceea ce le-a dat sentimentul că munca lor are relevanță atât în plan personal, cât și în plan colectiv.

III. Concluzii

Intenția mea a fost ca, prin folosirea acestei metode, dincolo de dezvoltarea unor competențe specifice obiectului limba și literatura română, să încurajez munca în echipă, să ofer posibilitatea elevilor de a-și exprima originalitatea, de a fi creativi, intuitivi, de a avea curajul să își susțină punctul de vedere, să le stârnesc curiozitatea, să-i fac să devină competitivi, responsabili.

Consider că astfel de metode moderne de învățare-predare, utilizate cu discernământ și doar în măsura în care nu sunt neglijate metodele tradiționale, îmbunătățesc comunicarea dintre elevi și pe cea dintre elevi și profesori, creează atitudini pozitive, la nivelul colectivului clasei implicate în activitate. În plus, prin intermediul acestor experiențe educaționale, elevii se pregătesc pentru viață, pentru activitatea lor din viitor, învățând lucruri utile despre munca în echipă, despre responsabilitate, dăruire, seriozitate, contribuție la efortul comun.

În plus, așternerea de către elevi a gândurilor pe hârtie, la finalul lecției, prin completarea unei fișe de reflecție, îi va obliga pe aceștia să devină reflexivi, să se întrebe de ce lucrurile s-au întâmplat într-un mod sau în altul, dacă ar fi fost posibilă abordarea lor într-un alt fel sau dacă își pot îmbunătăți rezultatele obținute.

Ei constată că limba și literatura română înseamnă mai mult decât un obiect de învățământ și că modalitățile de predare a literaturii le oferă șansa de a se descoperi pe ei înșiși, de a-i descoperi pe cei de lângă ei, de a privi cu atenție în jur și a observa ceea ce îi înconjoară.